

Nefndasvið Alþingis
Austurstræti 8-10

150 REYKJAVÍK

Reykjavík, 5. desember 2013

Efni: Umsögn um frumvarp til laga um breytingu á lögum nr. 129/1997, um skyldutryggingu lífeyrisréttinda og starfsemi lífeyrissjóða, með síðari breytingum (skilyrði til greiðslu örorkulífeyris og fjárfestingarheimildir). 177. mál.

Ákvæði 1. gr. frumvarpsins er samhljóða ákvæði stjórnarfrumvarps sem lagt var fram á þinginu 2012-2013, 469. mál sem ekki fékkst afgreitt. Í umsögn SA um frumvarpið, dags. 6.12. 2012, kom fram afstaða SA til umræddrar greinar og er hún áréttuð hér.

Í 1. gr. frumvarpsins er lagt til að lífeyrissjóði verði veitt skýr lagaheimild til þess að skilyrða greiðslu örorkulífeyris við að sjóðfélagi fari í endurhæfingu, sem geti bætt heilsufar hans, enda liggja fyrir álit trúnaðarlæknis viðkomandi sjóðs í þá veru. Samhljóða ákvæði er í lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins. Í greinargerð er ákvæðið rökstutt með því að í þessu sambandi sé sérstaklega litið til laga nr. 60/2012, um atvinnutengda starfsendurhæfingu og starfsemi starfsendurhæfingarsjóða, þar sem m.a. er mælt fyrir um rétt þeirra sem þiggja örorkulífeyri frá lífeyrissjóðum til starfsendurhæfingar á vegum starfsendurhæfingarsjóða.

Sambærileg ákvæði og eru í lögum um Lífeyrissjóð starfsmanna ríkisins má finna í samþykktum flestra lífeyrissjóða. Til efni umræddrar tillögu að lagabreytingu er sú óvænta afstaða Fjármálaeftirlitsins að vafi leiki á um að lífeyrissjóði sé heimilt að skilyrða rétt til örorkulífeyris við þátttöku sjóðfélaga í endurhæfingu án skýrrar efnislegrar lagaheimildar til slíks. Í kjölfar þess mats hefur fjármálaráðuneytið ekki staðfest breytingarnar á samþykktum lífeyrissjóða sem kveða á um að skilyrði fyrir rétti til örorkubóta sé þátttaka sjóðfélaga í endurhæfingu.

Í ljósi framangreinds mats Fjármálaeftirlitsins og fjármálaráðuneytisins er mikilvægt að kveðið verði skýrt á um réttindi og skyldur þeirra sem rétt eiga á örorkulífeyri hjá lífeyrissjóðum í lögum 129/1997. SA telja hins vegar að frumvarpið taki ekki nægilegt mið af þeirri þróun sem orðið hefur í mati á starfsgetu einstaklinga þar sem teymi sérfræðinga, og eftir atvikum trúnaðarlæknar lífeyrissjóða, leggja heildstætt mat á starfsgetu einstaklinga. SA leggja til að mat á líkum á árangri starfsendurhæfingar verði ekki bundið við trúnaðarlækna sjóðanna eingöngu heldur einnig sérfróða aðila sem lífeyrissjóður getur leitað til í þessu efni.

SA leggja því til að 1. gr. frumvarpsins verði svohljóðandi:

Á eftir 5. mgr. 15. gr. laganna kemur ný málsgrein, svohljóðandi:

Heimilt er, að fengnu áliti trúnaðarlæknis lífeyrissjóðs eða annarra þar til bærra sérfræðinga í starfsendurhæfingu sem sjóðurinn leitar til, að setja það skilyrði fyrir greiðslu örorkulífeyris að sjóðfélagi fari í endurhæfingu sem bætt gæti starfsgetu hans.

Virðingarfyllst,
f.h. Samtaka atvinnulífsins

Hannes G. Sigurðsson

Fylgiskjal 1.

Breytingar á samþykktum Gildis-lífeyrissjóðs varðandi örorkulífeyri, samþykktar á ársfundi sjóðsins 25. apríl 2012

Við 12. kafla bætist ný grein er verði númer 12.10. Greinin orðist svo:

Við mat á umsókn um örorkulífeyri skal horft til þess hvernig styðja megi sjóðfélagann til endurhæfingar þannig að hann öðlist á ný færni til að sinna tekjuskapandi viðfangsefnum í samræmi við starfsgetu sína og hæfni. Skal trúnaðarlæknir sjóðsins, eða eftir atvikum annar sérfróður þjónustuaðili sem sjóðurinn velur, leggja mat á það hvort líklegt sé að skipulögð starfsendurhæfing muni skila árangri og þá gera áætlun um endurhæfingarlífeyri, jafnháan þeim örorkulífeyri sem hann á rétt á eftir ákvæðum þessa kafla samþykpta sjóðsins. Sé endurhæfingarlífeyrir úrskurðaður skal hann ákveðinn fyrir minnst sex mánuði í senn og í allt að þrjú ár samfelld hafi endurhæfing ekki borið tilætlaðan árangur fyrr. Ef sérstaklega stendur á er heimilt að framlengja tímabil endurhæfingar allt að tveimur árum, telji sjóðurinn að fengnu álitu trúnaðarlæknis að enn sé framfara að vænta við áframhaldandi endurhæfingu. Launatekjur sjóðfélaga sem þátt tekur í starfsendurhæfingu skerða ekki endurhæfingarlífeyri sem úrskurðaður hefur verið, enda séu heildartekjur hans á tímabili endurhæfingar ekki umfram tapaðar tekjur skv. gr. 12.3. Endurmat á orkutapi skal fara fram eftir því sem árangur af endurhæfingu gefur tilefni til. Telji sjóðurinn að fengnu álitu trúnaðarlæknis sjóðsins að þess sé ekki að vænta að orkutap sjóðfélaga gangi svo til baka að hann fái öðlast starfsgetu á ný, að hluta eða öllu, skal úrskurða örorkulífeyri í stað endurhæfingarlífeyris.

Synji sjóðfélagi þátttöku í endurhæfingu eða sinni henni ekki með fullnægjandi hætti getur sjóðurinn fellt niður greiðslur endurhæfingarlífeyris skv. ákvæði þessu. Örorkulífeyrir verður því aðeins úrskurðaður að endurhæfing sé ekki líkleg til að skila aukinni starfsgetu að mati trúnaðarlæknis sjóðsins.

Greinargerð, dags. 25. apríl 2012, með tillögu að breytingu á samþykktum Gildis-lífeyrissjóð varðandi örorkulífeyri

Missir starfsgetu og hæfni til að taka þátt í tekjuskapandi viðfangsefnum hefur víðtæk áhrif á líf og lífsgæði þess sem fyrir verður. Því fylgir mikil röskun á félagslegri stöðu og högum ásamt skerðingu á tekjum og möguleikum á að breyta aðstæðum sínum með framgangi í störfum. Þótt tryggingar, þ.m.t. þær sem felast í rétti til örorkulífeyris úr lífeyrissjóði, séu til þess fallnar að draga úr harkalegustu fjárhagslegu áhrifunum af missi starfsorku, þá blasir við að endurheimt starfsorku er einstaklingnum mikilvægust til að bæta stöðu hans í bráð og lengd.

Hluttur örorkulífeyris af heildarlífeyrisgreiðslum Gildis-lífeyrissjóðs hefur alla tíð verið mjög hár. Á síðustu 5 árum hefur þetta hlutfall verið um og yfir 30%. Þessi hái örorkulífeyrir skerðir að sama skapi getu sjóðsins til greiðslu ellilífeyris. Allir sjóðfélagar hafa því ríka hagsmuni af því að vel takist til um endurhæfingu þeirra sjóðfélaga sem verða fyrir missi starfsorku.

Reynslan sýnir að því fyrr sem tekið er til við endurhæfingu eftir missi starfsorku þeim mun líklegra er að marktækur árangur náist. Aðildarsamtök vinnumarkaðarins hafa tekið forystu um aukinn viðbúnað til að styrkja endurhæfingarúrræði. Í tengslum við gerð kjarasamninga á árinu 2008 náðist samkomulag um stofnun sjálfseignarstofnunar um starfsendurhæfingu, VIRK-Starfsendurhæfingarsjóð, sem fjármagnaður er með launatengdu gjaldi atvinnurekenda sem svarar til 0,13% af öllum launum, jafn háu framlagi ríkissjóðs og loks sama hlutfallslega framlagi frá lífeyrissjóðum. Er miðað við að VIRK taki yfir þann kostnað af endurhæfingarþjónustu sem lífeyrissjóðirnir höfðu stofnað til með þátttöku í skipulegri starfsemi af þeim toga. Um greiðslur og innheimtur iðgjalda til starfsendurhæfingarsjóðs fer skv. lögum nr. 73/2011.

Með hliðsjón af þeirri auknu áherslu á skipulega starfsendurhæfingu sem ofangreind fjárframlög til VIRK-Starfsendurhæfingarsjóðs vitna um og til að reglur sjóðsins um bótarétt við missi starfsorku endurspegli þá áherslu að sem flestir fái með skipulagðri starfsendurhæfingu endurheimt starfsorku sína þykir rétt að taka inn sérstakt ákvæði hér um í samþykktir lífeyrissjóðsins.

Tillögugreinin miðar við að festa í sessi tímabil endurhæfingar sem að jafnaði komi til áður en örorkulífeyrir er úrskurðaður. Er miðað við að sjóðfélagi fái endurhæfingarlífeyri sem sé jafnhár þeim örorkulífeyri sem sjóðfélaginn á rétt á skv. ákvæðum samþykktanna. Sjóðurinn mun nýta sér þjónustu VIRK-Starfsendurhæfingarsjóðs, en hugsanlegt er að fleiri aðilar komi hér að, svo ekki þykir tækt að binda í samþykktir sjóðsins samstarf við þann aðila einan. Ætlunin er sú að úrskurður um greiðslu endurhæfingarlífeyris taki mið af áætlunum um framvindu endurhæfingar. Miðað við fyrirbyggjandi reynslu þykir líklegt að í kjölfar umsóknar um lífeyri skv. 12. kafla samþykktanna verði gerð frumáætlun um endurhæfingu umsækjandans og honum ákvarðaður endurhæfingarlífeyrir fyrir 6 til 12 mánuði. Í lok þess tímabils verði árangur metinn og sé enn framfara að vænta verði tímabil endurhæfingar framlengt, mögulega oftar en einu sinni þannig að það geti orðið allt að 3 ár. Í einstaka tilvikum, ef sérstaklega stendur á og trúnaðarlæknir álitur enn vera framfara að vænta, verði mögulegt að framlengja þetta tímabil um allt að tvö ár til viðbótar. Leggja verður áherslu á virka þátttöku sjóðfélaga í skipulagðri endurhæfingu og hefur sjóðurinn rétt til að fella niður greiðslur lífeyris ef sjóðfélaginn hafnar þátttöku í slíkri endurhæfingu eða sinnir henni ekki.

Í tillögugreininni er sérstaklega vikið að því að atvinnutekjur sem sjóðfélagi í skipulegri starfsendurhæfingu nýtur skerða ekki úrskurðaðan endurhæfingarlífeyri, þó að gættri grunnreglu gr. 12.3 um að bætur fari ekki umfram þau mörk að bæta tekjutap sem sjóðfélagi hefur orðið fyrir vegna missis starfsorku. Rétt þykir hins vegar að taka fram að útreikningur þessi miðast við tímabil starfsendurhæfingarinnar í heild en ekki einstök launatímabil. Er enda talið mikilvægt að sá sem sætir starfsendurhæfingu hafi ávinning af því að taka upp launað starf og sé ekki haldinn misskilningi um það, að hann kunni með einhverjum hætti að standa fjárhagslega lakar að vígi fyrir þær sakir.

Endurmat á orkutapi og starfshæfni fer fram eftir því sem endurhæfingu miðar áfram og þegar markmiði um endurheimta starfshæfni er náð lýkur jafnframt greiðslutímabili lífeyrissjóðsins.

Ætlað er að í langflestum tilvikum sé líklegt að skipulögð endurhæfing geti skilað árangri, en í einstaka tilvikum kunna þær horfur að vera mjög takmarkaðar. Getur þá trúnaðarlæknir sjóðsins ákveðið að ekki skuli gera þátttöku í endurhæfingu að skilyrði fyrir greiðslu örorkulífeyris. Þegar fyrir liggur að endurhæfing skili ekki frekari árangri fer fram endanlegt mat á missi starfsorku sjóðfélagsins og sé orkutap enn slíkt að sjóðfélagi fullnægi skilyrðum 12. kafla fyrir greiðslu örorkulífeyris skal úrskurða þar um eftir reglum samþykktanna.